
Stanowiska

Forum. Humanistyka postsekularna. Próba rekapitulacji

Ewelina Drzewiecka, Tomasz Wiśniewski

TEKSTY DRUGIE 2025, NR 6, S. 287–336

DOI: 10.18318/td.2025.6.14

Wstęp

Niniejszy zestaw wypowiedzi ma dopełnić, a zarazem skomplikować obraz pokazujący kondycję „humanistyki postsekularnej” i koresponduje z perspektywą nakreśloną w artykułach opublikowanych w tym tomie „Tekstów Drugich”. Umożliwi to ogólny ogląd sytuacji przy uwzględnieniu wymiaru subiektywnych doświadczeń i praktyk wybranych badaczy na gruncie polskim. Uznaliśmy to za istotne z kilku powodów. Po pierwsze, rozwój refleksji postsekularnej dokonuje się w środowisku zróżnicowanym dyscyplinarnie. Po drugie, na tę różnicę nakładają się różnice między poszczególnymi ośrodkami akademickimi. Po trzecie, należy uwzględnić odmienność własnych wyborów światopoglądowych badaczy. Te trzy okoliczności znacząco wpływają na wybór i rozumienie przedmiotu badań, na poczuwanie się do takiej czy innej tradycji intelektualnej, wreszcie na stosowane narzędzia metodologiczne. Podczas planowania ankiet mieliśmy na uwadze reprezentatywność oczekiwanych efektów i żywimy nadzieję, że udało nam się ją osiągnąć.

Ewelina Drzewiecka – dr, adiunktka w Instytucie Sławistyki PAN, docentka w Centrum Badań Cyrylometodejskich przy Bułgarskiej Akademii Nauk. Kulturoznawczyni, teolożka, sławistka. Interesuje się problematyką religijną w warunkach nowoczesności, historią humanistyki, literaturą i kulturą bułgarską. Kontakt: ewelina.drzewiecka@ispan.edu.pl.

Tomasz Wiśniewski – badacz podoktorski na Wydziale Historii UAM. Interesuje się szeroko rozumianą teorią historii, teologią i filozofią polityczną oraz historią intelektualną nowoczesności. Obecnie rozwija projekt historii postsekularnej. Kontakt: twisniewski@amu.edu.pl.

Zarazem jako reprezentanci humanistyki mamy świadomość, że to kwestia dyskusyjna (i bardzo dobrze). Szerokie spektrum zaprezentowanych punktów widzenia uwrażliwia na bogactwo badawczego namysłu. Uzyskaliśmy odpowiedzi od ośmiu osób: Agaty Bielik-Robson, Zuzanny Bogumił, Ewy Domańskiej, Pawła Grada, Kariny Jarzyńskiej, Stanisława Obirka, Tadeusza Sławka i Michała Warchali.

Zadaliśmy sześć pytań, które można podzielić na trzy kategorie:

Terminologia:

1. Jakich określeń Pan/Pani używa i dlaczego tych (postsekularyzm, dyskurs / myśl / refleksja postsekularne itd.)?
2. Jak stosuje Pan/Pani myśl postsekularną? Czemu Panu/Pani służy?

Stan badań:

3. Jak widzi Pan/Pani stan refleksji postsekularnej po ponad dwóch dekadach jej rozwoju? Czy można mówić o zdobyciu przez nią metodologicznej samoświadomości?
4. Czy zasadne jest mówienie o jej różnych regionalnych odmianach? Jak sytuacja wygląda w Polsce i, szerzej, w Europie Środkowo-Wschodniej?

Diagnoza:

5. Z jakimi wyzwaniem intelektualnymi, kulturowymi, politycznymi itd. mierzy się tu i teraz perspektywa postsekularna?
6. Czy może ona jeszcze coś wniesić? I jak? W relacji do innych nurtów?

Poprosiliśmy, aby zamiast odnosić się do każdego pytania z osobna, udzielić możliwie syntetycznej odpowiedzi. Wygląda na to, że udało nam się uzyskać bardzo zróżnicowany krajobraz. Można zaryzykować ocenę, iż – przynajmniej tak to wygląda z perspektywy ankietowanych – refleksja postsekularna zadomowiła się w polskiej humanistyce do tego stopnia, że myślenie w jej kategoriach stało się poniekąd naturalne i nie wymaga usprawiedliwiania się.